

галузь педології	галузь педології	галузь педології
Предмет – дитина як така	Предмет – дитина як об’єкт виховання	Предмет – виховання дитини, доведення її до стадії зрілості
1. Анатомія	1. Анатомія	1. Гігієна (ортогенезис)
2. Фізіологія	2. Фізіологія	2. Педагогіка (у всіх її розгалуженнях)
3. Фізіологічна хімія	3. Фізіологічна хімія	
4. Антропологія	4. Антропологія	
5. Етнологія й етнографія	5. Етнологія й етнографія	
6. Психологія	6. Психологія	
7. Історія		

Висновки. У творчому доробку вченого чимало праць, які є неоціненним скарбом для сучасної педагогіки. Однак найвагомим є внесок С.А. Ананьїна у розробку інтегрованої педагогічної навчальної дисципліни “Педологія”. Він читав цей навчальний курс до середини 30-х рр. За С.А. Ананьїним, “Педологія” як наука і навчальна дисципліна включала три групи наук про дитину:

– теоретико-описові (предмет – дитина), сюди він відносив анатомію дитинства, підліткового віку, юнацтва, фізіологію, фізіологічну хімію, антропологію, етнологію та етнографію, загальну та індивідуальну психологію дитини, історію життя;

– практико-описові (предмет – дитина як предмет виховання). З-поміж них – анатомія, фізіологія, фізіологічна хімія, антропологія, етнологія, етнографія, психологія дитини, підлітка, юнака, що висвітлюють проблему з точки зору інтересів виховання;

– нормативні (предмет – виховання дитини), основні з них: педагогіка в усіх розгалуженнях, гігієна дитячого віку (вчення про ортобіоз дитини).

Отже, С.А. Ананьїна можна вважати засновником педологічного напрямку у викладанні дисциплін педагогічного циклу у вищих навчальних закладах.

Література

1. Ананьїн С.А. Педологія / С.А. Ананьїн // Путь просвещения. – 1923. – № 4. – С. 39–54.
2. Ананьїн С.А. Педологічний семінар при Київському ІНО 1922–1923 р. / С.А. Ананьїн // Путь просвещения. – 1923. – № 7–8. – С. 269–271.
3. Кошечко Н. Проблема розвитку дитини у педологічних працях Степана Ананьїна / Н. Кошечко // Шлях освіти. – 2006. – № 3. – С. 41–46.
4. Ярошенко М. Педагогічні праці С.А. Ананьїна (1874–1942) / М. Ярошенко // Педагогіка : респ. наук.-метод. зб. – К. : Радянська школа, 1968. – Вип. 7. – С. 92–102.

ЛОПУТЬКО О.А.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧА ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ КУРСАНТІВ У СИСТЕМІ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ ВНЗ МВС УКРАЇНИ

Питання організації самостійної роботи навчального контингенту не є новим. Особливого значення воно набуває в системі навчальних закладів

МВС України. Це зумовлено зміною вимог до навчання майбутніх фахівців для органів внутрішніх справ України. Поширення міжнародного співробітництва, тенденції до євроінтеграції зумовлюють потребу появи висококваліфікованих кадрів, спроможних до виконання своїх обов'язків в умовах відкритого європейського та світового суспільства.

У зв'язку із цим підготовка викладачів до організації самостійної роботи курсантів набуває більшої значущості. Одним з напрямів її оптимізації може бути методична робота кафедр і навчальних відділів вищих навчальних закладів, у рамках якої буде проводитися навчання та підготовка викладачів до оптимізації методів, прийомів і способів організації самостійної роботи.

Питання підготовки викладача до виконання своїх посадових обов'язків вивчали С. Гончаренко, Н. Гупан, П. Олійник, В. Сотниченко, В. Федорченко [1; 7]. Специфічний характер підготовки кадрів для органів внутрішніх справ України висвітлено у працях В. Кривуші, Т. Кушнірової, М. Легенького, В. Синьова [6].

Аналіз цих праць дає підстави стверджувати, що наявний стан розробленості проблеми вимагає перегляду ставлення до підготовки викладача і ставлення до його ролі в навчально-виховній діяльності як до організаторської, кураторської в процесі розвитку самостійності курсантів.

Мета статті – визначити критерії підготовки викладачів ВНЗ МВС до організації самостійної роботи курсантів у системі методичної роботи.

Визначення системи методичної роботи вимагає від нас ретельного аналізу, оскільки йдеться про підготовку працівників, яким необхідно покращити свій результат якомога швидше та без відриву від навчально-виховного процесу.

Н. Мойсеюк зазначає, що науково-методична робота – це система діяльності навчального закладу, яка спрямована, серед іншого, на підвищення професійно-педагогічної культури педагогів [2, с. 642]. Існує думка, що методична робота в освітніх закладах є частиною системи безперервної освіти викладачів, вихователів. Цілі методичної роботи: засвоєння найбільш раціональних методів навчання й виховання тих, хто навчається; підвищення рівня загальнодидактичної та методичної підготовленості педагога до організації й ведення навчально-виховної роботи; обмін досвідом між членами педагогічного колективу та впровадження передового педагогічного досвіду [5, с. 307–308].

Отже, можемо констатувати, що система методичної роботи у ВНЗ МВС – це комплекс дій спеціально уповноважених відділів та об'єднань (навчально-методичний відділ, методична рада, методичне об'єднання факультету, інституту, університету тощо) і самого викладача, спрямованих на підвищення загального рівня методичної культури викладача в умовах особливостей навчально-виховного процесу у відомчих закладах освіти.

Підвищення професійної майстерності викладача відбувається одночасно, за умови включення в цей процес усіх сфер його професійної діяльності: наукової, педагогічної, організаційної тощо. Пропонуючи подальший їх аналіз, вважаємо за необхідне навести ті види підготовки викладачів до організації самостійної роботи курсантів, які найбільше відповідають роботі за тією чи іншою формою організації:

1. *На рівні самостійної професійної підготовки:* індивідуальна робота викладача з оволодіння необхідними знаннями, вміннями та навичками (аналіз здобутків ВНЗ, нормативних документів щодо організації самостійної роботи за вимогами КМСОНП, методичної літератури стосовно викладання навчальної дисципліни, рекомендації щодо впровадження передового педагогічного досвіду в навчальний процес, аналіз стану розвитку цієї проблеми в інших ВНЗ України та за кордоном). На цьому рівні бажана самостійна робота викладача за умови консультування більш досвідченого колеги, здатного спрямувати пізнавальну активність викладача в необхідному контексті та коригувати отримані результати. Окремі аспекти науково-методичної діяльності викладача (індивідуальна робота викладача з високим рівнем кваліфікації: авторські курси, майстер-класи, авторські посібники, підручники, поради) висвітлюють і на наступних трьох рівнях.

2. *На рівні організаційної та навчально-методичної роботи кафедри:* кафедральні методологічні семінари (розгляд складних питань з методики організації самостійної роботи та способів впровадження їх у навчальний процес), обмін досвідом (презентація та обговорення професійних досягнень викладачів з певного питання, використання їх у власній практиці), взаємовідвідування викладачів кафедри (формування навичок аналізу організації самостійної роботи, використання досвіду колег у власній практиці), наставництво (форма, яка застосовується для супроводу індивідуальної діяльності викладача з метою її оптимізації).

3. *На рівні інструктивної методичної роботи навчально-методичного відділу та методичної ради ВНЗ:* “школа молодого викладача” (спостереження та поради викладачу щодо організації професійної діяльності, надання рекомендацій щодо підвищення рівня професійної майстерності), методичні семінари, тренінги (аналіз певної складної проблеми організації навчального процесу з наступним обговоренням шляхів її подолання, аналіз та впровадження ефективних методів організації навчального процесу у практику ВНЗ, аналіз наукових здобутків працівників ВНЗ та впровадження їх у навчальний процес, аналіз роботи на індивідуальному та кафедральному рівнях), методичні збори, інструктивно-методичні наради (ознайомлення з наказами МОН, МВС та заходами щодо їх виконання науково-педагогічним складом ВНЗ).

4. *На рівні організаційної та методичної роботи факультету:* методичні семінари (організація обміну досвідом та аналізу здобутків педагогічної думки в дослідженні цієї проблеми), тематичні наради (рекомендації щодо впровадження певних методів організації самостійної роботи курсантів у практику ВНЗ, визначення основних стратегій розвитку організації навчального процесу, аналіз роботи науково-педагогічного складу з навчальним контингентом факультету).

Критерії оцінювання підготовки викладача зумовлені вимогами провідних документів щодо організації самостійної роботи [3; 4] та підтверджені практикою.

Критерії оцінювання підготовки викладача до організації самостійної роботи курсантів:

1. Володіння знаннями щодо основ організації самостійної роботи курсантів:

- знання особливостей навчально-виховного процесу у ВНЗ МВС України;

- знання сучасної методики організації самостійної роботи, врахування часу, запланованого на самостійну роботу та використання основної й додаткової навчальної літератури, технічних засобів навчання;

- контроль та оцінювання знань курсантів за КМСОНП, корекція недоліків виконання самостійної роботи навчального контингенту та урахування набутого досвіду під час організації самостійної роботи на наступному рівні.

2. Уміння та навички оптимального добору видів, форм та методів організації самостійної роботи курсантів:

- уміння та навички викладачів щодо добору видів, форм та методів організації самостійної роботи;

- впровадження та оцінювання ефективності методів і прийомів активізації навчальної діяльності курсантів відповідно до мети й завдань заняття з конкретної навчальної дисципліни та рівня підготовки курсантів;

- уміння добору та комбінування видів та форм організації самостійної роботи курсантів відповідно до особливостей професійного спрямування навчального контингенту та обраних методів і прийомів.

3. Характер інтеракції викладача й курсантів:

- побудова схем взаємодії викладача з навчальним контингентом на засадах партнерства й взаєморозуміння, відповідність обраної схеми меті та завданням самостійної роботи на певному етапі навчання;

- характер диференціації навчальних завдань відповідно до особливостей модульного навчання;

- урахування особливостей підготовки й особистих характеристик курсантів, динаміки їх навчальних досягнень та індивідуального оцінювання кожного з них.

Згідно з розробленими критеріями можна визначити такі рівні підготовки викладача до організації самостійної роботи курсантів:

I. Низький рівень підготовки. Поверхове володіння викладачем знаннями щодо основ організації самостійної роботи: викладач орієнтується в навчальному матеріалі та знає кількість годин, які відведено на самостійну роботу з теми; володіє певними знаннями щодо оцінювання навчальних досягнень курсантів за КМСОНП. Викладач використовує переважно основну літературу, втрачаючи потенціал роботи з додатковими джерелами та технічними засобами. В його плануванні не спостерігається або приділено недостатньо уваги системності виконання самостійних робіт та поетапному зростанню складності видів організації самостійної роботи. Відсутній або проведений дуже поверхово аналіз недоліків організації самостійної роботи під час вивчення попередніх тем.

Недостатньо сформовані вміння та навички активізації самостійної діяльності курсантів. Викладачі володіють певними вміннями щодо добору та використання видів, форм і методів організації самостійної роботи курсантів. Вони використовують переважно репродуктивні, іноді варіативні види завдань для самостійної роботи та не готові до використання значної кількості

методів активізації навчально-виховного процесу. На організаційний етап іде багато часу, відведеного для самопідготовки курсантів. Рівень підготовки навчального контингенту враховують, але недостатньо уваги приділяють професійному спрямуванню курсантів.

Спілкування викладача та курсантів на цьому етапі відбувається переважно за стимул-реактивною схемою взаємодії. Викладач домінує в навчальній групі. Рівень особистої активності курсантів низький. Вони працюють переважно на репродуктивному рівні.

Щодо співвідношення зі знаннями курсантів, то показником підготовки викладача на цьому етапі буде досить низький відсоток успішності навчального контингенту, який з ним працює, – 1–64% правильного виконання самостійних робіт з теми.

II. Середній рівень підготовки. Достатні знання з основ організації самостійної роботи. Викладач на цьому рівні добре орієнтується в навчальному матеріалі та відповідно до нього планує кількість годин на виконання самостійної роботи з конкретної теми. Він використовує значну кількість додаткових ресурсів. Викладач адекватно оцінює кожного курсанта з урахуванням рівня особистої підготовки. Наявна системність у плануванні графіка самостійної роботи. Недоліками його підготовки на цьому рівні є: недостатнє врахування професійного спрямування курсантів, використання стандартних схем планування та оцінювання, недостатнє врахування попереднього досвіду під час планування кожного наступного етапу.

Достатня сформованість умінь та навичок активізації самостійної діяльності курсантів. Викладач володіє навичками використання більшості методів активізації самостійної роботи. Він упевнено визначає методи та прийоми самостійної роботи відповідно до видів і форм її організації. Використовує здебільшого варіативні види роботи, які вже містять елементи творчої діяльності. Організація групи забирає незначний час. На цьому рівні спостерігається більша, порівняно з першим, активність навчального контингенту. Оцінювання навчальних досягнень здійснюється відповідно до особливостей підготовки курсантів та рівня його активності під час самопідготовки.

Характер взаємодії викладача з курсантами поступово ускладнюється, тому її можна схарактеризувати як супідрядну. Переважно домінує викладач, але на певних етапах їх взаємодії зростає особиста активність навчального контингенту.

Показником підготовки викладача у співвідношенні з досягненнями курсантів на цьому етапі буде збільшення відсотка успішного виконання самостійних робіт до 65–79%.

III. Високий рівень підготовки. Володіння ґрунтовними знаннями щодо організації самостійної роботи. Рівень знань викладача дає йому можливість особисто планувати час для самостійної роботи в кожному конкретному модулі. Він критично ставиться до планів самостійної роботи кафедри та варіює часові відрізки на самостійну роботу з теми залежно від професійного спрямування курсантів та особливостей навчальних груп. Його оцінювання цілком адекватне та враховує такі чинники: ступінь самостійності виконання роботи, особистий внесок під час виконання колективного завдання, особистий прогрес курсантів. Також він ретельно оцінює попередні недоліки перед плануванням наступного етапу.

Викладач впевнено оперує вміннями та навичками активізації навчальної діяльності курсантів. Педагог не тільки ефективно добирає прийоми та методи організації, але й ефективно варіює їх залежно від особливостей навчальної групи. Також наявна сформованість умінь та навичок зі встановлення оптимального співвідношення складності навчальних завдань з видами, формами та методами організації самостійної роботи курсантів. Викладач використовує переважно творчі й дослідницькі види самостійних завдань.

Спілкування викладача та курсантів відбувається на рівні паритетної (суб'єкт-суб'єктної) взаємодії. Спостерігається високий рівень особистої активності курсантів. Зауважимо, що цьому повинна передувати ретельна праця викладача з підготовки курсантів до детального розподілу ролей під час виконання завдань з навчальної дисципліни.

Індикатором цього рівня є також досягнення курсантами показників успішного виконання самостійних робіт у межах 80–100%.

Висновки. Розробка критеріїв та рівнів підготовки викладача дала нам змогу урахувати якомога більше деталей організації самостійної роботи у ВНЗ МВС. Було простежено зміни в підготовці викладачів за трьома критеріями: володіння знаннями щодо основ організації самостійної роботи курсантів, умінь та навички оптимального добору видів, форм і методів організації самостійної роботи курсантів та характер інтеракції викладача й курсантів. За допомогою запропонованих критеріїв було визначено рівні та характеристики, які показують як досягнення, так і недоліки підготовки викладача на кожному з них. Розробка такого критеріального апарату є корисною не тільки для оцінювання підготовки викладачів, а й для побудови системи підготовки викладачів до організації самостійної роботи в умовах методичної роботи ВНЗ МВС України.

Література

1. Методика навчання і наукових досліджень у вищій школі : навч. посіб. / С.У. Гончаренко, П.М. Олійник, В.К. Федорченко та ін. / [ред. С.У. Гончаренко, П.М. Олійник]. – К. : Вища школа, 2003. – 323 с.
2. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка : навч. посіб. / Н.Є. Мосеюк. – К., 2007. – 656 с.
3. Наказ МОН від 30.12.2005 р. № 774 “Про впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу”[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/laws/education/higher/6/0001>.
4. Національна доктрина розвитку освіти України в XXI столітті // Освіта України. – 2002. – 23 квітня.
5. Педагогіка: большая современная энциклопедия / [сост. Е.С. Рапацевич]. – Минск : Современ. слово, 2005. – 720 с.
6. Синьов В.М. Кадрова та виховна робота в ОВС : навч.-метод. посіб. / [В.М. Синьов, В.І. Кривуша, Т.В. Кушнірова, М.І. Легенький]. – К. : КЮІ КНУВС, 2006. – 179 с.
7. Сотниченко В.М. Теоретичний аспект професійної готовності викладача як чинник оптимізації процесу навчання / В.М. Сотниченко, Н.М. Гупан // Вісник Луганського національного педагогічного університету ім. Тараса Шевченка. (Педагогічні науки). – 2004. – № 9 (77). – С. 37–44.